

HİKMET KIVİLCİMLİ

TÜRKÇE'NİN ÜREME
YOLLARI
VE DİL DEVRİMCİLİĞİMİZ

TÜRKÇENİN ÜREME YOLLARI VE "DİL DEVRİMİ" KAVRAMI

İçindekiler:

Giriş

Türkçede Prensip - Disiplin

Konu ve Karşılaştırma

Birinci Bölüm

Türkçenin Üreme Aygıtı : Kapılar

1 "R" Kapısı

2 "T" Kapısı

3 "L" Kapısı

4 "N" Kapısı

5 " " Kapısı

6 "S" Kapısı

Kapıları Somutlaştırma : Uygulama

Kapıları Sembaleştirme : Uygulama

İkinci Bölüm

Türeme Avadanlığı : Örnek Çeşitliler

Bir Kıyaslama

Türkçenin Örnek Çeşitlileri

Eylemin Etkisi

Normal Etki

Belirli Etki

Etki Yordamı

Pasif Etki (Müteessir)

Belirli Sınırlı Pasiflik

Aktif Pasiflik

Aktif Etki

Normal Aktiflik

Belirli Sınırlı Aktiflik

Aktif Aktiflik

Aktif Aktif Etki

Normal Aktif Aktiflik

Belirli Aktif Aktiflik

Aktif Aktif Aktiflik

Aygıt, Alan, Nesne Ad Sanları (sim ve Sıfatları)

Normal Nesne

Son Aygıt

Aktif San (Sıfat)

Belirli Canlı Aygıt

Aygıt

Üçüncü Bölüm

Genel Değerlendirme ve Uygulanımlar

Türkçenin Doğurganlığı

Türkçe Söz Ebeliği

I Üreme Aygıtı - Eylem - Çeşitliler Haritası

II Türeme Avadanlığı - Ad, San Örnek Çeşitli Haritası

"Dil Devrimi" Ne Demektir?

Türkçenin Yabancı Sözcükleri S N D R M ne Örnekler

Türkçenin Tarihsel Gelişimi

Türkçecilerin Kişisel Hastalıkları

Birkaç Deneme

Giri

Türkçede Prensip Disiplin

Aydın genç kuşağımız bir çıkmazın uçurumuna düştürülmüştür. Her Türk'ün açıkça anlayacağı sözcükler kullanıldığı anda, gençlerin, ağızlarının tadı kaçırılmışı çabuk ek idini görüyorsunuz. Öteyandan, uyduruk yazı diline başvurursanız, her saat başı hangi gelişigüzel uyduru ile karışılacağını bilmediğiniz için, anlamaya güçleniyor. Almanya'da YAPRAK Dergisini çıkaran gençlerden biri, bir dostumuza yazdığı mektupta durumdan şöyle yakınıyor

"Acı olan durum şu ki, dili konusuna dilimize uygun olan bir yazı, içindeki fikirler ne olursa olsun "GERÇEK" yazı diye, daha okunmadan damgalanabiliyor. Genç ve költürcü yazarlarımız, yazılarının sadece okunması için, bilhassa diğer yazarlarımız tarafından, tenkid ettiğiniz dili kullanmaya zorlanıyorlar."

Bir dil, oturaklı terimleriyle, (Locution Verbale) denilen söz gelimleri ile düştürüncü geli tirir. Dilin gelişimi için: Düşünce Yaratıcılığı ne denli gerekli ise; Yaratıcı Düşünce için de, İnkilap Dil en az o denli gereklidir.

Bir Toplumda, Düşünceyi yoketmek mi istiyorsunuz? O Toplumun dilini bozuk plâta çevirin; ortada ne akıl kalır, ne fikir. Tarihsel gelişim üzerine sağlam bir fikre sahip olanların; nereden geldiğini pek iyi görebildiği GERÇEK temsilcisi bir habis ruh, Türkçeyi toplum yapımızla ilgili iksiz bir çorbaya çevirmekle, bilgini halka, aydınları birbirine ve toptan herkesi Yaratıcı İnsan Münasebetlerine ve Emeğine dönüştürme etmiş, Yabancılaştırmıştır.

Hangi bahane ile harekete geçildiğini biliyoruz: Gelişen her dil gibi Türkçe de iki zıt gidi tutturmuştur bulunuyor. 1 Türkçe içinden, birçok sözcük ve deyimler atılıyor. Buna dilin "arınması" deniyor. Bu olumsuz, eksi gidiştir. 2 Türkçeye, birçok yerli, yabancı sözcükler ve deyimler sokuluyor. Buna Türkçenin zenginleştirilmesi adı veriliyor. Bu olumlu, artı gidiştir. Bunlar her dilde az çok olmalıdır. Ama, Türkçeye gelince, arıtma işinde de, zenginleştirme işinde de, belirli, objektif, dilin kendi yapı Disiplininden gelmiş Prensiplerimiz yok. Her eli kalem tutan aydın, kendini UZMAN yerine koyduğunu bile düşünmeksizin, beşerine, sağduyusuna göre davranıyor. Türkçemiz, önüne gelenin, sırf yakırtımayla sözcük uydurabildiği bir dil olmuştur. Türkçenin gelişimi, olağanüstü başarı ve başarı bozuk bırakılmıştır.

Başarı bozukluk, hürriyet de il, prensipsizliktir. Başarı bozukluk, Medenilik (sivilite) de il, disiplinsizliktir. Oysa, Türkçenin de bir gelişim prensibi ve disiplini vardır. Her canlı varlık gibi, Dilimiz de, başarı bozukluğa karşı kahramanca savaştaktadır. Yazık ki, savaş hem emek ve zaman israfı oluyor, hem kuşaklar, Toplumun geliştirici güçleri arasına "nifak tohumları" sokuyor, hem de, ekmek ve sudan daha çok açlığını duyduğunu düşününce Gücümüzü araçsız, dolayısıyla kısır bırakıyor.

"Dilimizin Kurtuluş Savaşı"na katılmak için, anlamını kitabın üçüncü bölümünde açıklayacağımız, dil uyduruculuğuna ve kaydırıcılığına gerek yoktur. Türkçeyi kendi yapı prensiplerinin dışında zenginleştirmeye ve arıtmaya kalkıştıkça, ya taklitçiliğe, ya da tahrifçiliğe düşüyoruz. Türkçenin bugünkü en önemli konusu, kendisinde işleyen arınma ve zenginleştirme prensibi ve koşullarını baltalamamaktır.

Türkçenin arınması, kuş diline çevrilmesi de il, Türklerin birbiriyle daha kolay, daha doğru ve güzel, Düşünce Duygu Dilek de il doku

yapabilmelerini sağlamak demektir. Dilimiz, Karstan Edirneye de in uzanan topraklarda Türkçe konu alan alı veri ten alıkoyan sözcük ve deyimlerden arınmalıdır.

Orta zekâ ve bilgide olan herkesin kolayca anladığı ve belirlice kullandığı sözcük ve deyimler, ECERE'sine bakılıp, "Türkçe de ildir" diye yazı dili dına sürülürse, ne denli lericilik adına davranırsak davranalım, yapılan en Gerici, D L OVENL İRKÇILI İ olur. Bilmeden de olsa, Türklerin birbirleriyle konu ma ve dü ünü me yollarını tıkamak, Türk milletinin birli ine saldırmak, Türkiye Halkının konu ma hürriyetini ve dü ünme hakkını kısıtlamak, elinden almaktır. Bu bakımdan, en çok halkçı geçinen "solcu"ların, halkça anla ılmayacak sözcüklere dadanmaları, bindikleri dalı kesen, "a a ıdan yukarı" gibi sloganlarla da ba da mayan, a ırı bir tuhafıktır.

Dilimizde yıllardanberi süren karga alık, büyüme ve normal geli me semptomları sayılamaz. Bütün karga alıkların ba ı, dilimizin olanaklarını bilinçlice i letemeyi imizden geliyor. Dilimizin geli mesi üzerine, her ne kadar teorik bir tartı ma son derecede gerekli ise de, bu ara tırmamızın ba lıca konusu öncelikle, dilimizin olanaklarının, onun kurallarına uygun olarak i letilmesidir. Teori ile ilgili görü lerimizi, Birinci ve kinci Bölümdeki Pratik ara tırma ve tekliflerimizden sonra, Üçüncü Bölümde bulacaksınız.

Türkçenin olanakları ise, yabancı sözcükleri ö ütü ü ile, kendi sözcüklerini üreti inde toplanabilir. Türkçenin ba ka dillerden aktarılan sözcükleri Ö ÜTÜM aygıtları pek az dile nasip olacak sadelikte ve de erdedir. Türkçenin kendi köklerinden yeni sözcükler yaparken i letti İ ÜRET M avadanlıkları da, en ileri dillerinkinden a a ı kalmaz.

Bu ara tırmamızda belirli amacımız, dil ara tırıcılarımızın gözlerinden kaçmı gözüken ve üzerinde duruldu una hiçbir yerde raslamadı ımız Türkçe ÜRET M ve Ö ÜTÜM aygıt (alet), avadanlıklarına (cihazlarına) ve i leyi lerine kısaca i aret etmektir.

ncelememiz üç bölüme ayrılıyor :

- 1 Türkçenin Üreme Aygıtı,
- 2 Türkçenin Türeme Avadanlı ı ve Örnek çe itleri,
- 3 Genel Dü ünçe ve Uygulamalar.

Birinci ve ikinci Bölümler daha çok TEKN K ara tırmalar oldu undan, okuyucu için yoruculu u da göz önüne alarak can sıkılmamak için, emala tırılmı özetle yetinmeyi tercih ettik. Her okurun konuyla ilgisi derecesinde o emalar üzerinde serbestçe i leyebilmesine yer bıraktık. Üçüncü Bölümde, o teknik ara tırmalardan çıkan TEOR K, TAR HSEL ve PRAT K bir kaç sonuca de indik.

Çok yer tutaca ı için, sıra sıra örnek çe itlerini ayrıntıları ile veren eylem (fiil) levhalarını kitaba koymadık.

lericilik adına yapılan yanlışlıklara kar ı çıkı ımızdan, Türkçenin sadele mesi ve tutarlı bir dil olmasından yana bulunmadı ımız anlamının çıkarılmıyaca ı, özellikle ara tırmamızdan açıkça bellidir. Ara tırmamızın bölümlerine girmeden, hazırlıkta yardımını esirgemeyen bilim adamı ve arkada larımıza te ekkürü bir borç biliriz.

KONU VE KAR İLA TIRMA

Ara tırma konumuz, Türkçe sözcüklerin üreyip türeme yolları, kuralları ve biçimleridir. Hemen söyleyelim ki, ara tırmamızın içine, Güne Dil Teorisi kadar dahiyane de olsa, hiçbir sübjektif çaba, yaratı , yorum girmeyecektir. Yalnız ve ancak dilimizin kendi öz ve ya ayan geli iminde gerçekten varola gelmi bulunan ÜREME AYGITLARI ile, TÜREME

AVADANLIKLARI, tıpkı bir fizik gibi, hep Objektif eleman ve münasebetleri ile ele alınacaktır.

Ara tırma yordamımızı ve yolumuzu en iyi aydınlatacak ey, ba ka dillerde bulunan üreme ve türeme aygıt ve avadanlıklarından alınacak canlı örneklerdir. Çe itli dillerden alınan bu örneklerle ara tırmada gerekti ince yer verilmi tir. Ama bu diller arasında Arapça, özellikle BÂB'larının üreme ve türemedeki büyük elveri lili i dolayısıyla ba lıca örnek olarak alınacaktır. Batıya esrikçe yüzümüzü çevirdi imizden bu yana, Arap dilinin de, büyük diller arasında tuttu u önemli yer unutulmu genç ku aklarca da hiç ö renilmemi olabilir. Gerçek udur ki yeryüzü kadim medeniyetlerinin sanuncusu olan slâmlık, dilini o zamana dek gelip geçmi medeniyetlerin ana kayna ında, Irak ve Mısır Medeniyetlerinde i lenmi buldu. Bu da, Arapçanın ola anüstü olgun ve kar ıla tırmaya elveri li bir örnek olu unun nedenlerinden sayılabilir.

Osmanlıca ile biraz alı veri i. bulunan her Türk'ün bilece i gibi, Arapçanın pek imrenilmeye de er BÂB'ları ile "EMS LE MUHTEL FE" adlı iki dil üreme ve türeme cihazı vardır. Biz bunlardan birincisine Üreme Aygıtı, ikincisine de Türeme Avadanlı ı adını veriyoruz.

Arapçanın Üreme Aygıtı, "F A' L" (FEALE) diye okunan 3 sessiz harfli bir kök sözcükten çıkarılma " F AL" "TEF' L" " NFÂL" " ST F'ÂL" "MÜFAALE" gibi ba lıca be eylem (fiil) üretici "kap"ı dır.

Arapçanın Türeme Avadanlı ı, yine aynı üç harfli kök sözcü ün "Feale Yef'ilü Fi'len Fâilün Mefulün Lem'yef'ul Lemmâ yef'ul Mâ yef'ul Lâ yef'ul Len yef'ul Uf'uLLâ tef'ul Fa'leten Fu'leten Fueylün Fa âlün Mâ ef'alehu Ef'il bih" gibi biçimlerde tasrif edilerek kök eylemin (fiilin) anlam nüans ve görevlerini ço altan 21 kadar "Örnek Çe itleri" "Emsilei Muhtelifesi"dir.

Bu iki Sözcük Ço altma cihazı sayesinde, Arapça en yeni anlamları kapsıyacak sonsuz zenginli e sahip görünür. imdi acaba, Türkçede bu veya buna benzer ÜREME TÜREME aygıt ve avadanlıkları var mıdır, yoksa yok mudur? E er varsa, o aygıt ve avadanlıklar hangileridir ve nasıl kullanılırlar? te ara tırmamız, bu yöndeki çabaların ve sonuçlarının bir plâni ve kanevası olacak biçimde kısa bir özetlemeden ibarettir.

B R NC BÖLÜM

Türkçenin Üreme Aygıtı:

KAPILAR

Türkçenin eylem yaratıcı aygıtı, örnek olarak gösterdi imiz Arapçanın üreme aygıtında bulunan bütün "*kapı*"ları kar ılar. Ayrıca Arapçada ve bilinen hiç bir büyük dilde e i bulunmayan Üreme Aygıtı kapıları da açar.

Türkçedeki Üreme aygıtı kapılarından en önemli 6 tanesi ba ta gelir. Bunları ayrıntılarına girmeden özetleyelim :

1 "R" Kapısı

B R NC KAPI : Köy eylemin (fiilin) sonuna ÖZ olarak bir "R" harfini, foneti e uyduracak ba ka sesli ve sessiz harflerin yardımı ile yerle tirmekten do mu yepyeni eylemlere açılan kapıdır. Bu kapı hemen hemen tam Arapçadaki " F'ÂL" kapısı ile açılan görevi yaratır. Kapmak'tan kapTIRmak gibi. Kap kökünün sonuna, "R" öz eki "TI" hecesi yardımıyla katılmı tir. Her eylemin (fiilin) fonetik yapısına, ses bünyesine göre "R" öz ekini uygulamaya yarıyan Yardımcı Hece harfleri az çok de i ir.

Ola anüstü zenginliklere açılan bu üreme aygıtı kapısında kök eylemin u radı ı de i iklik, eylemi söyleyen ki inin ba kasına etki yapması biçiminde olur. Almak, ki inin bir eyi kendisinin almasıdır: aldırmaq, ki inin o eyi ba ka bir ki iye

aldırmasıdır.

E er eylem, ki inin büsbütün kendi içine i leyen anlamda ise, bu kapıya sokuldu unda, o eylemin kök harflerinde bile de i iklik meydana gelmekte, büsbütün dı a vuran zıt ve yepyeni anlamlar do maktadır. "Ölmek", ki inin sırf kendi içinde geçer. Oysa "ÖLDÜRmek", ölümün ki i dı nda ba ka, kinci bir ki iyi etkilemesidir. Burada KÖK harfleri de i memi , "Öl" oldu u gibi kalmı tır: Öte yandan "Gelmek", ki iniri sırf kendisi için etkidir. "GeTRmek" ki i dı nda, ki inin kendisinden ba ka, kinci bir varlı ı etkiler. Burada kök eylemin (gel) son harfi olan L de i erek T'ye dönmü tür. Yne "Gitmek", ki inin yalnız kendi varlı nı ilgilendirir. "GötÜRmek" ise, ki inin kendisi dı nda ba ka, kinci bir varlı ı etkiler.

Bu kapının Türkçede ne yaman eylem anlamları yaratabildi ini birkaç örnekle canlandıralım:

Yemek : Ki inin kendisini beslemesi.disini beslemesi. YeDRmek: ki inin ba kasını beslemesi.

Kaçmak :Kendi varlı nı yabanlara götürmek. KaÇIRmak : ba ka varlı ı, yada aklını yabanlatmak.

Duymak : kendisi. DuyURmak: Ba kasına.

Dü mek : kendisi. Dü ÜRMek: ba kasını.

Uçmak :: kendisi. UçURmak : ba kasını.

Göçmek : kendisi GöçÜRmek: ba kasını.

Doymak : kendisi DoyURmak: ba kasını.

Bir de u anlam kıvraklıklarına bakalım:

Savmak : kendi ba ından SavURMAK : ba ka yönlere.

Buymak : (so uktan donmak) BuyURmak: (ba kasına emretmeyi, e it ya ayan atalarımız dondurucu bulmu lardır.)

Bazı unutulmu kökleri bu yoldan izleyebiliriz: "Kavurmak", aslında "KavURmak" oldu una .göre, onun kök sözcü ü "kavmak" olmalıdır. Bugün Anadolu köylerinde, bir nesne kurudukça kabukla ıp kabu u kalkarsa ona, "kavlamak", ya da "kavlanmak" denir. Çakmak ta ıyla ate yakmaya yarayan kurutulmu mantar parçasına "kav" denir.

2 "T" KAPISI

KNC KAPI, kök eylemin sonuna özek olarak biti ik "RT" harflerinin eklenmesiyle meydana gelir. Bunu Arapçanın "Tef'il" kapısına benzetebiliriz. Ama do rusu, ondan bamba ka çe itte bir anlam de i ikli i sa lar ve pek az dilde örne i bulunan durulukta açık seçik anlam belirlili i yaratır.

"Kapmak", kı inin kendi yaptı ı bir i lemdir. "KapTIRmak", ki inin kendinden dı arıda kinci bir varlı a yatırdı ı i lemdir. "KapTIRTmak" ise, ikinci varlık i lemini belirten "TIR" ekinin sonuna ve oradaki "R" özekine biti ik bir ikinci "T" özeki katmakla meydana gelir.

kinci kapının eylem de i ikli inde; bir varlı nın, ikinci bir varlık aracılı ı ile, üçüncü bir varlı a yaptı ı etki anlatılmı olur.

Örnek : a) Ahmet elmayı KAPAR. b) Ahmet elmayı Mehmet'e KAPTIRIR. c) Ahmet elmayı Mehmet aracılı ı ile Hasan'a (üçüncü bir ki iye) KAPTIRTIR.

Fransızcada bir eylemin, (meselâ attraper = yakalamak), önüne ikinci bir eylem (faire) katılarak yaratılabilen anlam, (faire attraper), Türkçede sona bir tek TIR hecesi katarak elde edilir, (YapTIRmak). Bu birinci, "R" kapısıdır. kinci "T" kapısı için Fransızcada bütün bir cümle yapmak gerekirken, Türkçede bir T harfinin araya girmesi ile, (yaptırTmak) biçiminde yepyeni bir eylem üretilir.

3 "L" KAPISI

ÜÇÜNCÜ KAPI, kök eylemin sonuna özek olarak "L" harfinin yerle tirilmesi

i lemidir. Bu eylem (fiil) biçimi, Fransızcadaki, (Lâtince "Homo = insan" sözcü ünden bozma ve Pronom indefinis = belirsiz önad denilen) "ON" pronomunun ba a getirilmesi ile elde edilen anlamı hatırlatır. Arapçadaki " stif'al" kapısı ile ancak uzaktan bir kar ıla tırma ilgisi gösterir.

"Kapmak", ki inin kendi yaptı ı i lemidir. "Kapılmak", ki iye dı arıdan bir ba kasının yaptı ı etkidir. Çok basit bir biçimde, bütün Türkçe eylemlerinin sonuna bir "L" öz ekinin yerle tirilmesi ile meydana gelir.

Üçüncü kapının "L" kapısının eylem de i ikli inde, bir varlı ın öteki varlıklara de il, tersine öteki varlıkların o varlı a etkisi söz konusudur. Burada süjeden (ki iden) dı arıya etki yerine, objeden (dı arıdan) içeriye etki yapıldı ı gösterilir. Bu kadar belirli (determine) ve açık anlam, ne Fransızcanın "ON" pronomundaki müphemlikte, ne de Arapçanın " stif'al" bâbındaki soruda vardır. Düz eylemler (yapmak, etmek, kapmak, geçmek, v.s.), Birinci "R" kapısı, ikinci "T" kapısı (yaptıRmak, ettiRmek, yaptıRTmak, ettirTmek, v.s.) hep merkezden çevreye, süjeden objeye, ki ide nesneye do ru akıp i lerken, "L" adını alan Üçüncü kapıda i lemin akını birdenbire tersine döner, çevreden merkeze, objeden süjeye, nesneden ki iye do ru akıp etki yapar.

yapılmak, edilmek, kapılmak, geçilmek ve ilh.. Eylemlerin etkilerinde, yönlerinde en ufak bir tereddüde iki yüzlülü e yer yoktur.

4 "N" KAPISI

DÖRDÜNCÜ KAPI : kök eylemin sonuna özek olarak "N" harfini (tabiî her zaman foneti e, türkçenin ses tadına uygulanarak) yerle tirmekle yaratılır. Bunun Arapça kar ılı ı " NFAL" babıdır. Fransızcadaki "SE", Almandaki "SCH" ve ilh gibi üçüncü ki i yerine geçen yabancı dil önadları Türkçedeki "N" Kapısı eylemlerinin anlamlarını ok arlar.

Çok ince anlamlı ve çok orijinal yönlü gücü ile ya ryan ve yaratıcılı ını ayakta tutan "N" kapısı, yabancı medeniyetlerin dil etkileri yüzünden gere i gibi i letilememi tir. Hatta halk dilinde i liyen bu kapının pek çok derin ve güzel anlam biçimleri, yazı (medeniyet) ve stanbul diline geçmeden yitme, yitirme yolunu tutmu tur.

Açmak : ki inin dı bir nesnedeki örtüyü kaldırmasıdır, açılmak: ki inin kendi üstündeki örtüyü atmasıdır. Saçmak: ki inin bir nesneyi ortalı a ortalı a yaymasıdır; saçılmak: ki inin bir nesneyi kendi üzerine yayması olur. Örtmek: ki inin dı ndaki nesneyi; örtünmek: kendi kendisini etkiler. Kaçmak: ki inin bir tehlike önünde yer de i tirmesidir, kaçılmak: ki inin tehlike önünde kendisini de i tirerek olaya adapte olması i lemidir.

Dördüncü kapının, "N" kapısının eylem de i ikli inde, bir varlı ın kendisinin kendisine yaptı ı etki anlatılır. Burada, ne dı arıdan içeriye, ne içeriden dı arıya akan bir i lem vardır. Ne süje veya ki i objeye veya dı nesneye, ne obje veya dı nesne süjeye veya iç ki iye etki yapar. Süje do rudan do ruya süjeyi, ki i kendisini etkiler.

Bu açık determinizmi (belirlendiricili i) ve dinamizmi (kıvraklı ı) ile Türkçe "N" Kapısının, do uda Arapça; Batıda Fransızca, Almanca, İngilizce gibi dillerde bulunan benzer eylem yaratıcı de i imlerden sonsuz derecede üstün bulundu u kolayca anla ılır. Ya ryan halk dilinde i ledi i hâlde yazı ve stanbul dilinde "N" kapısından gelme ince ve gülbüz eylemlerin dumurla tı na, yitirildi ine birkaç örnek verelim:

Yapmak: ki inin içinden dı a etkidir; yapılmak: stanbul ve yazı Türkçesinde de ki inin kendisine bir ey edinmesi anlamına gelir; ama Rumeli Türkçesinde ona alaycı bir kendini be enmi çe gösteri böbürlenmesi anlamı verilir ki, bu, yazı dilimizde yitmi gitmi tir.

Ermek: ki inin bir amaca ulaşmasıdır; erilmek: Anadolu Türkçesinde pek ince bir ruh tepkisini capcanlı deyimlendirir. Öyleyken stanbul Türkçesinde yok olmu tur.

(Almak Alınmak), (salmak salınmak) gibi nice incelikler yeni yeni i liyebiliyor.

5 " " KAPISI

BE NC KAPI : kök eylemin sanuna özek olarak bir " " harfini katmakla yaratılır. (öpmek)ten öpü mek), (sevmek)ten (sevi mek), (sarmak)tan (sarı mak) v.s. gibi... Bu kapının benzeri Arapçada yok, büyük batı dillerinde az bulunabilir. Ba ka dillerde bütün bir söz kalabalı ı ile anca belirtilen en ince ve derin anlamlar, Türkçede bir tek " " harfi ile sa lanıverir.

Be inci kapının, " " kapısının eylem de i ikli inde, KAR ILIKLI ETK anlamı dirilir. Eylemde hem dı tan içe, hem içten dı a, hem süjeden objeye, hem objeden süjeye, hem ki iden nesneye, hem nesneden ki iye bitmez tükenmez aksiyon reaksiyon (ETK TEPK) akımı gider gelir.

" " Kapısının nüans zenginlikleri hazineleri ta ırır :

(Yapmak) : süjenin tek yanlı etkisidir; (yapı mak): süje ile Obje arasında kar ırlıklı etki tepkilerin deyimidir.

(Almak) : süjenin tek yanlı benimseyi idir; (alı mak): süjenin de, objenin de birbirini kar ıllıklı benimsemesi, yadırgamaması olur.

(Gitmek): ki inin yer de i tirmesidir; (gidi mek): Fransızcadaki (prurit) sözcü ünün anlattı ı yaman ka ıntı, ka ıdııkça ka ınan yerin akson refleksiyle daha genileyici ka ıntısı üzerine, ka ıyanla, ka ınan arasında kar ıllıklı gidi ler anlamını canlandırır.

Anılan 5 ana Kapıdan ba ka Eylem Kapıları da vardır. Örnek:

6 "S" KAPISI

ALTINCI KAPI: Kök eylemin sonuna özek olarak bir "S" harfini uygulamakla yaratılır. Yalnız bu ekleyi çok ince fonetik özelliklerle uygulanır. Eylem kökünün son harfi "L" veya "N" olursa "S" den önce seslilerle asortile tirilmi bir "M" veya "K" harfi "S" kapısını kurmakta yardımcı ek olur.

(Gülmek) ten (gülüMSemek), (kanmak)tan (kanıKSamak) v.s. gibi... " " kapısı gibi "S" kapısı da ba ka dillerde pek tam kar ılı ını ve benzerini bulamaz. (Almancanın "VER" örne i biraz buna çalar).

Altıncı Kapının, "S" Kapısının eylem de i ikli inde; EKSK ETK anlamı, eylemdeki azalı , küçülü , ufalı , daralı , kısalı belirtilir.

(Gülmek) tam, bütün ve tüm gülü tür: (gülüMSemek) az, yarım, eksik, dar, kısa, ufak. gülü tür.

(Akmak): normal. tüm ve bütün gidi tir; (akSamak): anormal, eksik, yarım akı , gidi tir.

(Kанmak): bir eye bütünü ile tüm inanmaktır; (kanıKSamak): kanmanın anormalle ti ini, eksildi ini, yarım yamaklı ını gösterir.

Onun için (kap kapa mak) tan icat edilmi (kapSamak), pek te Türkçenin dehasına uygun bir bulu sayılamaz; ancak, "çinde bulundurmak" anlamı, tüm "kapamakı" anlamının ufa ı, eksi i sayılmı olsa gerek.

"S" Kapısı, bütün öteki kapılar (Eylem Üremeleri) gibi, ileride i aret edece imiz türevler (Ad San Örnek Çe itleri) ile de katı arak pek çok biçim ve anlamlı eylemler (fiiller) üretir:

(Kaçmak) tan (kaçIMSamak), (kaçINSamak); (kaçIRSamak), (kaçIRTSamak), hatta (kaçI SAMak) ve ilh gibi.

Burada, bütün o imkânları sayamayız. Gene, eylemlerin, a a ıda görece imiz Ad, San Türeme Avadanlı ında yarattıkları Örnek Çe itlere girdikten sonra, yeniden eylem kapıları açmaları da, bu kısa ara tırma sunumuza sı amaz.

KAPILARI SOMUTLA TIRMA : UYGULAMA

Eylem yaratan üreme aygıtının belli başlı 6 kapısında i liyen ayrı görevleri göze çarptırmak için öyle canlandırabiliriz:

KÖK eylem (fiil)

**Yapmak
Vurmak
Dövmek
Yırtmak
Sürmek
Sevmek**

1. "L" Kapısı

**Yapılmak
Vurulmak
Dövülmek
Yırtılmak
Sürülmek
Sevilmek**

2. "N" Kapısı

**yapılmak
vurulmak
dövülmek
yırtılmak
sürülmek
sevilmek**

3. "R" Kapısı

**yaptırmak
vurdurmak
dövdürmek
yırttırmak
sürdürmek
sevdirmek**

4. "T" Kapısı

**yaptırtmak
vurdurtmak
dövdürtmek
yırtırtmak
sürdürtmek
sevdirtmek**

5. " " Kapısı

**yapılmak
vurulmak
dövülmek
yırtılmak
sürtülmek
sevilmek**

6. "S" Kapısı

yapIMSAmak
yapIMSAmak
vurUMSAmak
dövÜMSEmek
yırtIMSAmak
sürtÜMSEmek
sev MSEmek

KAPILARI EMALA TIRMA : UYGULAMA

Üreme Aygıtının 6 kapılı eylemlerinde, her kapının anlam etkisini ve anlam yönünü ok ile etkinin süjesini ve objesini yuvarlak (o) ile gösterirsek anlamların eması daha basitle ir;

Kökö eylem	"L" Kapısı	"N" Kapısı	"S" Kapısı	"R" Kapısı	"T" Kapısı	" " Kapısı
↓	↑	↻	↓	→	→	↻
GY mek KAÇ' mak	GYL' mek KAÇIL' mak	GYN' mek KAÇIN' mak		GYD R' mek KAÇIR' mak	GYD RT' mek KAÇIRT' mak	GY ' mek KAÇI ' mak

Be kapının özek harfleri (L,N,R,T,), bir eylem kökünün son harfi olurlarsa, aynı harfli kapıda eylem üremesi, iki ik gösterir:

a) Benzer harfli kapıda eylem üremesi olamaz.

"L" Kapısına örnek :

ALmak ALIL ALINmak ANDIRmak ALDIRTmak ALI mak

"N" Kapısına örnek :

ANmak ANILmak ANIN? ANDIRmak ANDIRTmak ANI mak

" " Kapısına örnek :

A mak A ILmak A INmak A IRmak A IRTmak A ı mak

Birinci ve ikinci (L.N) örneklerinde eylem üremesi imkânsızdır. Son ( ) örne inde kakafoni çoklu undan dil o eylemi, dile büsbütün güç gelmedi i halde kullanmamı tır. (A I mak) Türkçemizde yoktur; ANI mak ise; kullanımadı ı halde, psikoloji alanına elveri li, kula a munis geliyor.

b) Benzer harfli kapıda eylem üremesi için sesli, sessiz uygun yardımcı harfler araya katılır. "R" ve "T" kapılarında son kök harfinin sertli ine ve yumu aklı ına göre T veya D ile uygun sesliler de uygulanır. SARmak SARILmak SARINmak SARDIRmak SARDIRTmak SARI mak ÇATmak ÇATILmak ÇATINmak ÇATTIRTmak ÇATI mak.

Br çok Eylemlerin silik kalabilecek anlamları Üreme Aygıtının 3 kapısına göre incelenirse, kolayca çözülece i kendili inden anla ılır. Örnek : Anadolu halk dilinde Kanırmak ve Kanırtmak en güçlü sözcüklerdendir. Yazı ve stanbul dilinde ise, anlamı henüz yeterince anla ılamamı kalır. O iki sözcü ün, KAN kökünden R ve kapılarına göre üremi buldukları gözönüne getirilince : (Kanmak) ba kasının dile ine uymak, (Kanırmak) bir nesneyi ki inin dile ince bükme, (Kanıtımak) büktürmek anlamları arasındaki yakınlık zorlamasız belirmi olur.

Böylece: üreme kapılarını bilmek, anlam incelenmelerini kolaylaştırır; Eylemlerin determinizmi (fiillerin belirliliği) duruca bilinerek öğrenirse, bir çok zorlama sözcüklerle Türkçemizi zedelemekten kurtuluruz. Dilimizin eylem (fiil) üretimi normal yoldan Türkçenin kendi dehasına uygun olarak rahatça gelir: Bu günkü konumuz dilimizde bulunmamakla birlikte, yeni anlam ihtiyaçları üzerine seçilecek pek çok öğrenilmemiş, kör kalmış eylemler kolayca silkinirler, çabuk benimsenebilirler.

Nitekim, kuralı düşünülmezsizin ortaya atılıp tutunmuş ne kadar yeni eylem çeidi varsa hemen hepsi de, tesadüfen, o bilince çıkarılmamış Üreme Aygıtı kurallarına uydukları için tutunmuş ve yayılmışlardır. Örnek, olarak : (SAVmak) eylemini ele alalım ;

SAVmak SAVULmak SAVUNmak SAVDIRmak SAVDIRTmak SAVU mak

Yayılan Türkçede en canlı duran eylem çeidi " " Kapısındaki (SAVU mak) tır. "L" Kapısı, canlı ise de, ancak "SAVULun" gibi seyrek kullanımlıdır. SAVDIRmak ile SAVDIRTmak; Rumeli Türkçesinde güzel bir karşılık taşıyor : hastalığın iyileşip geçmesini anlatır. Yazı ve İstanbul dilinde bu anlamlar, ileride belirteceğimiz mekanizmayla, hor görülüp atılmıştır. Oysa büyük bir sözcük ihtiyacını bütünüyle karşılamaya yararlı eylemlerdir her ikisi de... "Öz Türkçe" sözcük "icat"ları içinde en tutunan eylemlerden biri ise pek duygulu oldu rmuş (SAVUNMA) eylemidir. Hemen herkesçe benimsendi. Gittikçe dal budak salıp yayılıyor. Çünkü, Savma eyleminin "N" kapısına uygundur.

Buna benzer ilk akla geliveren örnekler : (Anmak) tan (Anılmak), var, (Andırmak) var, (Andırtmak) yok gibidir; (Anı mak) neden olmasın? "Fikir tedâisi" ne ki ilik olarak "çalıştırma" gibi yanlış ve yabancı terimler uydurulacağına, anı mak pek iyi gelebilir; ama, Türkçenin kendi gerçek Üreme Aygıtı bilinmezse, veya bilinçle kullanılmazsa, dilimiz keyfi, uyduruk sözcüklerle dolup karma karışır; içinden çıkılmaz. Gene öyle: (Kapmak) tan kapılmak gibi, az kullanılan (Kapı mak) gibi: (Kapınmak) ta dirilebilir; Dolmaktan (Dolunmak), (Dolu mak), Gitmekten (Gidinmek) neden yerlerini bulmasınlar? Kurmaktan nasıl (Kuruntu) var ise, (Kurunmak), (Kuru mak) bir gün yeni doğmuşu veya bu anlamı kapsıyabilir. Satmaktan (Satı) var, (Satı mak) öğreniyor (Satınmak) yok.

Bu örnekleri anmakla yalnız imkanları hatırlatmak istiyoruz. O imkânlardan yararlanmak tek kişinin yetkisi ve görevi olamaz.

Üreme aygıtının 5 Kapısı, söylediğimiz gibi, sadece belli başlı kapılardır, bütün kapılar değildir. Ayrıca, bu kapıların katımları kendilerinden çok daha fazla anlam kapıları açabilirler. Üreme Kapıları ad ve san (isim ve sıfat) çeşitleriyle de katılarak eylem çeşitleri yaratırlar. Konunun uzun ayrıntılarına girmemek için bu katımlı eylem çeşitlerinden bir kaçına örnek edelim:

Kaçmak'tan: Kaçınılmak: (kendisinden sakınarak kaçılır olmak)

kaçırılınmak: (bir başkasınca kaçırılır olmak)

kaçınılı mak: (birbirinden çekinerek kaçırılır olmak)

kaçıtılmak: (araya sokulup gözden yitirilmek)

kaçırılı mak: (birbirini ikide bir, bilmeden kaçırarak)

kaçılını mak: (birbirini sakınılı sayıp kaçmak)

kaçırtılmak: (bilinmeyen yere kaçırılarak)

kaçıltırılmak: (bir evden sakındırıp kaçirtmak)

kaçı tırmak: (bir eyi gözden kaçırmak)

kaçı tırtmak: (birine bir eyi gözden kaçirttırmak)

kaçıRTILı mak ve ilh, ve ilh...

bir bakıma akıl kaçirtacak gibi karı ik görünen bütün bu Üreme Kapıları, gündelik ya amada pratik ihtiyaç gücüyle her beceren tarafından yer yer kullanılırlar. Geli güzel bir eylemden, ilk akla geliveren anlamlar sonsuzlu a do ru uzanırlar. Anlamların kıvraklı ı, anlamsızlık de ildir. İlk bakı ta o kadar çetrefil görünen (KAÇIRTILı MA) sözcü üne dikkat edelim: iki ki inin veya iki varlı ın bir birlerini kar ılıklı olarak ba ka araçlarla kaçırılır kılmaları.. gibi uzun sözlerle deyimlendirilecek bir kavramdır Ana dili Türkçe olmıyanı a kına çevirebilecek olan bu kıvraklık, iyi Türkçe bilene güç gelemmez. Gerek bundan önce i aret etti imiz ÜREME AYGIDInın, gerekse bundan sonra kısaca belirece imiz TÜREME AVADANLI Inın bütün yaratıkları: EYLEM (fiil) ÜRETME kapıları ve AD (isim), SAN (sıfat) TÜREtecek olan ÖRNEK ÇE TLER Türkçede hemen hep "SON EK"lerle yapılır: Ba ka dillerde ise, üretme ve türetmeler ço unlukla "ÖN EK"lerle yapılır: Türkçe üreme ve türeme kurallarının hemen hiç de i meksizin uygulanmaları gibi iyili ine özelli i, sonerle yapımları ile de üstünlük göstermi olur. Anlam hiyerar isi bakımından insan önce kök sözcü ün ana dü üncesini kavratsa, ondan do acak her kapının anlam ayrıntılarını kavramıya daha iyi hazırlanmı olur.

K NC BÖLÜM

TÜREME AVADANLI I : ÖRNEK ÇE TLER

B R KIYASLAMA

Eylem (fiil)lerin ÜREME AVADANLI l'nı, Arapçanın "Emsilei Muhtelifesine" benzetmi tik. Bu, sırf kıyaslama kolaylı ı için do ru olabilir. Yoksa Arapçanın "Emsilei muhtelifesi" (ÖRNEK ÇE TLER) ço unlukla baya ı eylem konjölgezonları (fiil tasrifleri) sırasına girerler. 6 tanesi (FEALE: yaptı YEF LÜ: yapıyor F LEN: yapmak FÂ LÜN: yapan MEF'ULÜN: yapılmı FU'LETEN: yapılmı) gibi epey kısırca fiil sıygalarını gösterir; 6 tanesi (LEM LEMMÂ MÂLÂ LEN YEF'ÂL, LÂ TEF' AL) gibi fazlaca yasakları (nehiy sıygalarını); 2 tanesi (ÜF'ÜL: yap, LYEF'ÂL: yapıla) gibi kısa buyurmaları (emir sıygalarını) içine alır.

Biz eylem sıygalarını TÜREME AVADANLI Inın ÖRNEK ÇE TLER sırasında saymıyoruz. Çünkü her dilde bu sıygaların daha zenginleri bulunur. Hele Türkçenin eylem konjölgezonları (fiil tasrifleri) hemen hiç bir dilde e i bulunmıyacak zenginliktedirler ve ayrıca " âz", "istisna" tanımaksızın, bütün eylemler için, bir çocu un hemen belleyivecere l kadar basit inanılmaz kolaylıkta düzenlice i liyen sıyga tasrifleri herkesçe i lendi i ve pek iyi bilindi i için, ayrıca anılmıya yer bırakmazlar.

Arapçanın asıl ÖRNEK ÇE TLER içinde sayılmıya de er orijinal 5 "emsilesi" vardır. Bunları me hur üç harfli (DaReBe: vurdu) eyleminin kökünden ele alalım.

1. DARBETEN: eylemin YORDAMını gösterir. (Türkçesi: (VURMA).
2. DURBEYBÜN: eylemin eksik, küçük oldu unu gösterir. (VURUCUK):
3. DARRÂBÜN: eylemin A IRI YAPICISInı gösterir. (PEK VURAGAN, VURAN).
4. MADRABUN: eylemin PAS F YERini gösterir. (VURULACAK YER, NESNE).
5. MIDRABUN: eylemin AKT F ALETini gösterir. (VURACAK ALET).

Arapçanın 5 Türeme çe idine kar ılıklı, Türkçenin "ÖRNEK ÇE TLER ". inanılmıyacak kadar çok ve gerçekten çe itlidir; Ba ka dillerde bir kaç harfle yapılan bu Türeme Örnekleri, yapımları Türkçede al fabenin hemen, hemen bütün harfleri katılır. Yalnız Arapçadaki anılan 5 orijinal Türeme çe idine kar ılıklı Türkçedekilerden

bir kaçına i aret edelim. DARBE : Henüz dilimizde aynen kullanılıyor. Oysa, Türkçede DARBE anlamını karılıyacak ayrı ve belirli nuans veren ayrıntılı sözcük türevi hiyerar ile ir:

(Sesliden önce M): VURMA: normal lâalettayin (darbe).

(Sesliden sonra M): VURUM: belirli, sınırlı (darbe.)

(Sesliden sonra): VURU : (darbe)nin daha a ırı yordamı.

DUREYB: (darbecik): Türkçede küçültüm örnekleri içinden yalnız iki grup çe idini analiz:

(C sesli K): VURUCUK, VURMAK, VURU CUK: **küçük** darbe.

(C sesli G sesli Z): VURACA IZ, VURU ACA IZ, VURMACA IZ, Vuru aca ız: hem **küçük**, hem **acımaklı** darbecik.

DARRÂB: (mübale a ism'i fâil: pek vurucu): Türkçede, gene derece derece hiyerar i güden üç basamaklı örnekle ka ılanır:

(G sesli cÇ): VURGUÇ (dalgıç gibi): pek, becerikli vurucu.

(Sesli G sesli N) VURA AN (Dura an gibi) pek a ırı vurucu.

(sesli N G sesli N) VURUNGAN (sakingan gibi): kendi kendisine pek vuran.

MADRAB (vurulacak yer nesne)

MIDRAP (Türkçede hâlâ kullanılan vurgu aleti: mızrap)

Her ikisi de gene derece ve nüans ayrıntıları ile bir çok Türkçe örnek çe itleriyle kar ılanırlar;

(sesli K): VURAK (durak gibi) vurulacak yer.

(sesli M sesli K): VURAMAK (basamak gibi): vurmaya elveri li nesne.

(sesli N sesli K) : VURANAK (kasmak'tan Kasnak gibi) vurma aygıtı.

(sesli sesli) : VURA I (Kırmak'tan kıra ı, yapmaktan yap a ı gibi): vurucu nesne.

(G sesli): VURGU (Burmak'tan burgu gibi) vurma âleti. Ve ilh., ve ilh.

TÜRKÇEN N ÖRNEK ÇES TLER

Türkçede AD (isim) ve SAN (sıfat)ları ço altan TÜREME AVADANLI lının bütün ayrıntılarını saymak ciltler doldurur. Biz burada yalnız en belli baslı ÖRNEK ÇE Tlerin emala abilecek özetini verebiliriz:

MASTAR : hiç de i meden, oldu u gibi ad ve san görevini alır :

Etmek eyleminden (eski deyimi ile ETMEK) yenilen : EKMEK

Uçmak eyleminden eski Türkçeden diriltildi , cennet : UÇMAK

Çakmak eyleminden ÇAKMAK (kılıcım aleti) gibi.

KÖK : mastarın sonundaki "mek", "mak" dü ürüldükten sonra kalan eylem kökü tek ba ına en çe itli ad ve sanlara elverir :

Etmek eyleminden ET (yenilen, hareket sa lıyan, etki yapan) ;

Ermek eyleminden ER (zaman olarak: erken, ki i olarak : erkek) ;

tmek eyleminden T (köpek)

Ekleme eyleminden EK (lâhika)

Kap kapamak'tan KAP (ev e yası)

Saçmak'tan SAÇ (insan ba ının tüyü)

Sapmak'tan SAP (bir nesnenin tutulacak eki) v.s. gibi.

Sona "E" "A" seslisi konularak KÖK eylemlerden çıkabilen örnek çe itler sanıldı ından daha ilgi çekicidir :

Ekmek'ten EKE (geli kin kabadayı)

dermek'ten DERE (ya mur sularını toplıyan küçük akar su)

Sapmak'tan SAPA (aykırı yol, çıkmaz)

Kurmak'tan KURA (Anadoluda rüya kar ılı ıdır. Karakura : kâbus)

Karmak'tan KARA (siyah)

Yarmak'tan YARA (vücudün bir yerinde kapup yarılması) v.s., v.s..

Sona " " "I" "Ü" U seslisi konularak KÖK eylemden örnek çe itler yapılır.

Bu dahi bundan öncekiler gibi eylemin çok yanlı ve çok anlamlı türevler sunmasını sağlar.

Yapmak'tan YAPI kap kapa'dan KAPI
satmak'tan SATI (Anadoludo erkek "Satılmı " adına karılık kız adı "Satı" boldur)

tartmak'tan TARTI

irmek ("ermek" eyleminin aslı) R

dermek'ten DER

germek'ten GER

sarmak'tan SARI (pek sarmı bu renk Türkü)

karmak'tan KARI (erkekle evlenince ona karan)

yarmak'tan YARI (ikiye bölükten biri)

durmak'tan DURU (su durunca berrakla ır)

kurmak'tan KURU

amak'tan A I

korkmak'tan KORKU

aymak'tan AY (ayık durulması gereken tehlikeli hayvan?) v.s., v.s..

Görüyoruz: eyleme hiç bir sesli veya sessiz harf katmaksızın fiilin mastarından veya kökünden ("maddei asliyesinden" oldukları gibi yapılan TÜREMEler de, eylemin Kök'üne katılan SESLER (A veya E; veya I, veya U, veya Ü) ile yapılan TÜREMEler de ÇOKYANLI ad ve sanlar olurlar.

Bundan sonra anaca ımız SESSZ harflerin seslilerle uyarlanarak sonek olmaları üzerine do an sözcüklerin anlamlarında az çok belirli bir yöneli ve sistemle me göze çarpar. Gerçi bu sözcükler içinde de epey iki yüzlü; çift veya çok anlamlıları vardır. Ama, ana çizgilerinde her birinin bir yönden anlam kazandıkları sezilir. Bin yılların i ledi i bu anlam yönlerini bilince çıkarıp geli tirmek Türkçeye bir çok yeni yahut unutulmu sözcükleri YAPMACIKSIZ, UYDURUKSUZ kazandırabilir.

EYLEM N ETK S :

u anlam basamaklarından geçer :

NORMAL ETK (geli i güzel, alâlâde tesir): (**M sesli**) sonekle, yâni eylem KÖKünün sonuna önce bir "M" harfi, sonra bir sesli harf konularak yapılır.

etmek'ten ETME (etmeyi yasaklama de il, etmek durumunu belirtir)

yapmak'tan YAPMA

duymak'tan DUYMA

almak'tan ALMA (Anadolu bilinen meyvaya "elmâ" demez)

saçmak'tan SAÇMA, v.s., v:s...

BEL RL ETK burada eylem yukarıki kadar ba ı ba de ildir. Az çok sınırı ve yönü muayyenle mi gibidir. (sesli+M) sonekli, yâni, eylem kökünün sonuna önce bir "sesli harf" ("E,A, ,I,U,Ü" harflerinden biri), ondan sonra "M" harfi konur.

çalmak'tan ÇALIM,

yolmak'tan YOLUM,

delmek'ten DEL M,

üzmek'ten ÜZÜM,

dizmekten D Z M

durmak'tan DURUM, v.s, v.s... gibi.

ETK YORDAMI (tesir tarzı): burada eylemin gördü ü i in metodu, biçimi, davranı ı ve ilh. belirir. Hemen hiç bir dilde bulunmayan bu anlam nüansı, Türkçede gene e siz " " kapısından ba gösterir. (sesli) sonekiyle yapılır.

ekmek'ten EK ,

inmek'ten N ,

yukarı'dan YOKU

ALI VER G D GEL v.s., v.s... gibi.

Eylemin (fiilin) bu üç türlü etki durumu en yaygın ve en i lek örnek çe itlerini verir. Hemen hiç eylem yoktur ki, bu üç etki durumuna uygun a maz türevler

yapmasın.

PAS F ETK (MÜTESS R):

Gene 3 anlam basama ından geçer :

NORMAL PAS FL K (İlalettayin pasif eylem etkisidir): **(sesli+K)** sonekiyle, yâni, eylem KÖKünün sonuna önce bir sesli (**I U Ü lerden!**) ve sonra bir "K" harfi eklenerek yapılır.

e mek'ten E K;

ermek'ten ER K (meyva ve erik);

giymek'ten G YK (atalarımızın geyik derisi giydikleri ça)

kaçmak'tan KAÇIK;

delmek'ten DEL K;

almaktan ALIK

salmak'tan SALIK;

çelmek'ten ÇEL K;

kaymak'tan KAYK

delmek'ten DEL K;

solmak'tan SOLUK

e mek'ten E K

olmak'tan OLUK;

kalmak'tan KALIK (evde kalmı kız!)

büzmek'ten BÜZÜK v.s., v.s...

BEL RL SINIRLI PAS FL K : (Eylemin pasif etkisi kısıkça, eksikçe, normalin altında, görünür.) **(sesli+NT+sesli)** soneki ile yapılır.

dermek'ten DER NT

çıkma'tan ÇIKINTI

burma'tan BURUNTU

kurma'tan KURUNTU

bölme'ten BÖLÜNTÜ

salma'tan SALINTI

ka imak'tan KA INTI, v.s., v.s...

A IRI PAS FL K : (eylemin pasif etkisi normalin üstünde, fazlaca görünür.) **(sesli+N)** sonekiyle yapılır:

dermek'ten DER N (içi pek çok ey der top edecek olu)

gelme'ten GEL N (öyle gelmi ki sonu, gidi i yok kızın!)

alma'tan ALIN (insanın en alımlı yeri, cephesi, açık yeri)

kalma'tan KALIN (üst üste kalıp yı ılmı tabakalar.)

yalma'tan YALIN (kılıcın parıl parıl kınından çıkı ı) v.s., v.s...

AKT F ETK (MÜESS R) Gene 3 anlam derecesi basama ından geçer.

NORMAL AKT FL K : (İlalettâyin fe'âl, yapıcı, edici etki durumunda bulunan eylemdir.) **(sesli+K)** sonekiyle yapılır. Ama, buradaki sesli harfler Pasif etkidekinin zıddı "E" ve "A" seslileri olur.

kaçma'tan KAÇAK

salma'tan SALAK

ulama'tan ULAK (elçi)

ürkme'ten ÜRKEK

ermek'ten ERKEK

(dölmek'ten) DÖLEK (stanbulun uslusu yerine Anadolu'da).

saçma'tan SAÇAK

batma'tan BATAK

dalma'tan DALAK

ölçme'ten ÖLÇEK

atma'tan ATAK, v.s, v.s...

BEL RL SINIRLI AKT FL K : (Eylemin aktifli inde biraz kısıntı; normalden azlık, muayyenlik vardır.) (sesli+M+sesli+K) sonekiyle yapılır. Burada dahi sesli harfler ya

"E", ya "A" olur.

kaçmak'tan KAÇAMAK (yemek adı, davranı)
basmak'tan BASAMAK

A IRI AKT FL K : (eylemin etkisinde normalden üstün bir aktiflik sezilir.)
(**G+sesli+N**) sonekiyle yapılır.

sesliler: " ", "I", "Ü", "U" harflerinden biri olur.

İk "G" harfi "K" da olabilir.

ermek'ten ERG N

olmak'tan OLGUN

Yanmak'tan YANGIN

çapmak'tan ÇAPKIN

solmak'tan SOLGUN

e mek'ten E K N

basmak'tan BASKIN

azmak'tan AZGIN

bezmek'ten BEZG N

dizmek'ten D ZG N

üzmek'ten ÜZGÜN, v.s., v.s...

A IRI AKT F ETK (Arapçanın "Mübalâ a ism'i fâil"i)

Gene 3 anlam basama ındari geçer.

NORMAL A IRI AKT FL K : (**sesli+Ç**) sonekiyle yapılır. Yalnız sesliler ço unlukla
" ", "I", "U", "Ü" olur.

bilmek'ten B LG Ç

dalmak'tan DALGIÇ,, v.s., v.s... gibi

BEL RL A IRI AKT FL K : (**sesli+G+K+sesli+ N**) sonekiyle yapılır. Sesliler "E"
veya "A" harfleri olur.

durmak'tan DURA AN (ilçe adı)

olmak'tan OLA AN

yatmak'tan YATA AN

solumak'tan SOLU AN, v.s., v.s...

A IRININ A IRISI AKT FL K : (Sesli +L+N+G+sesli+N) sonekiyle yapılır. İk
sesli " ", "I", "U", "Ü" harfleri olur; ikinci sesli: "A", "E" olur. Ortadaki sessiz harfler
eylemin "N" kapisından veya "L" kapisından oldu una göre "N" veya "L" olur.

almak'tan ALINGAN

çekmek'ten ÇEK NGEN v.s., v.s...

Bu Örnek Çe itlerden sonra yeniden bir çok yönü az belirliler gelir.

AYGIT, ALAN, NESNE AD SANLARI : (**S M VE SIFATLARI**) : (Arapçanın
"Madrab" ve "Mıdrab" anlamından daha geni sonuçlar)

NORMAL NESNE : (G K+sesli) sonekiyle yapılır. Kök eylemin son harfinin sertli ine
yumu aklı ına göre sessiz harf K veya G olur. Seslileri: I U Ü harfleridir.

vermek'ten VERG

atmak'tan ATKI

sürmek'ten SÜRGÜ

karmak'tan KARGI ,v.s., v.s...

SON AYGIT : (**E A+G K sesli**) sonekiyle yapılır

yapmak'tan YAPA I

kırmak'tan KIRA I

Ka ımak'tan KA A I

a mak'tan A A I

A IRI SAN (SIFAT) : (sesli+NÇ) sonekiyle yapılır:

Gülmekten GÜLÜNÇ

ödemek'ten ÖDÜNÇ

bilmek'ten B LNÇ (hemen tuttu.)

sevmek'ten SEV NÇ

korkmak'tan KORKUNÇ v.s., v.s...

BEL RL CANLI AYGIT : (S+sesli+K) sonekiyle olur.

kurmak'tan KURSAK

ba ırmak'tan BA IRSAK

tutmak'tan TUTSAK v.s., v.s...

(Ç ve C) D : (sesli+C+sesli) sonekiyle olur. ECE aslından gelir. Fonetik e göre C Ç olur. Sesli: E, A dır.

görmek'ten GÖRÜMCE

krallık'tan KRAL çE v.s., v.s...

AYGIT : (sesli+Ç veya C) sonekiyle olur, gibidir.

yenmek'ten YENGEÇ?

bakır'dan BAKRAÇ?

süzmek'ten SÜZGEC

SAN sıfat (C sesli+M+sesli)

sürünmek'ten SÜRÜNCEME

(T)

yemek'ten Y T (Isparta kralının tek imtiyazı ba kalarına verilen yeme in iki mislini hakemesi idi.) .

(M sesli K)

irmek'ten RM K

tırmalamak'tan TIRMIK KARAMIK, ÇERM K, v.s., v.s...

, I :

ekmek'ten EK

yakmak'tan YAK

S , SI :

yatmak'tan YATSI

(sak yatma: Anadolu da uyanık, tetik durma)

saklamak'tan SAKSI

yasamak'tan YASSI

Z:

söylemekten SÖZ

görmekten GÖZ

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GENEL DÜ ÜNCE VE UYGULANI LAR

TÜRKÇEN N DO URGANLI I

Her teori ve metot, pratik ve sonuç içindir. Bundan önceki bölümlerde yaptığımız ematik incelemelerin biricik amacı: Türkçenin Üreme ve Türeme Aygıt Avadanlıklarının, en elverili yoldan yeni anlam ve terimleri yaratmalarınıdır. "Dil Devrimi" yıllarından beri çok sözcükler ortaya atıldı. Bunların ço u, en çetrefil türlerden ve en uygunsuz anlam, fonetiklerle geli i güzel öne sürülmü tü. çlerinden pek azı ya ıyabildi. Ya ıyanlar, Türkçenin Üreme aygıtlarına uygun dü enler idi. Uygun dü meyenler, düzmece oldukları için zorlamayla dili bozdular. Bunlar sa lam bir vücuda batan dikenler gibi "yabancı nesne" olarak, dilimizin yapısına kabul edilmemi lerse de, hâlâ dilimize zorla dayatıldıklarından, Türkçe bugünkü ke meke içinde bulunmaktadır.

Dilimizin geli imi "Tabiî istifaya" (Do asal ele tirmeye) bırakılsa bin yılların akı nı beklememiz gerekirdi. Onun için ve a a ıda i aret edece imiz haklı sebeplerden dolayı, daha kısa sürecek bir "Sun'î istifa" (yapma ele tirme) yolu tutuldu. "Yapma" dendi inde, her zaman olumsuz bir anlam, anormal ya da ölü bir sonuç akla gelmemelidir. Bilim, bir bakıma yapma yaratıklar dünyasıdır. Yeter ki, objektif ve konkret davranılsın. Nitekim, yapma tohumlama (sun'î ilkah), hayvanlarda ve bitkilerde iyi döllere almaya yarar. Hattâ, bütün yediklerimiz, giydiklerimiz, barındıklarımız, kullandıklarımız hep yapmadır. Bu bakımdan, Sözcük Yapma da, bir hayvan veya bitki çe idi yeti tirir gibi, dil kanun ve yolları ile gidilerek

en elveri li, en do ru ve güzel sözcükleri yeti tirmenin bilim yolu ile olmalıdır.

Biz gidilebilecek yolların en iyisi olmaktan çok, üzerinde en az durulmu , fakat en verimli olacak bir ara tırma yönü öne sürüyoruz. Sözün i ten çıktı ı, konu manın, en çok çalı manın gere i oldu u prensibini burda tartı acak dejiliz. Prensip cie göstieriyor ki, bütün sözcüklerin kökleri eylemler (fiiller) olabilir. Sözcük ve türemesinde tükenmez kayna ımız eylemlerdir.

Eylemler, ilkin sanılaca ı kadar çok de ildirler. ngilizcede 5000 sözden 500 bin sözcük yapılması bunu gösterir. Türkçenin en güçlü eylemleri tek heceli olanlarıdır. Bunlar Arapçanın, Fe'ale, Darebe Ketebe gibi sesli harfsiz üçer sessiz harfli ana fiillerini andırırlar. Her tek heceli Türkçe sözcük, ya ba ta bir sesli, sonra bir sessiz olmak üzere iki harflidirler: OLmak, ALmak, ETmek gibi, ya da ba ta bir sessiz, ortada bir sesli, Sonda bir sessiz olmak üzere üç harflidirler: DOLmak, KALmak, SÖNmek gibi. Burada açıklaması uzun sürecek biçimde, Türkçe tek hecelilerin özel liste levhalarla plânlarını yaptık. Buldu umuz tek heceli Türkçe eylemlerin sayıları, sesli harf ba ina öyle hesap ediliyor:

Sesli harfler : A E O Ö I U Ü = toplam

Sesli hart ba ina sözcük sayısı : 50 30 25 18 25 18 17 15 = 198

çinde dört harf bulunan tek heceli eylemlerimizi 13 tane bulduk. Bunların hepsinde üçüncü harf hep "R" kapısının harfidir. Dördüncü harf, 8 inde "T" kapısınınkidir ve yalnız üçünde "P", ikisinde "K" harfleridir: "Artmak, bertmek, börtmek, dürtmek, kertmek, sürtmek, tartmak, yırtmak, çarpmak, çırpmak, kırmak" gibi. Topladı ımızda bütün tek heceli eylemlerimizi 211 den fazla bulamadık.

Bu tek hecelilerimizi 6 eylem kapısında ço altırsak 1477 olurlar. Ad San Türeme Avadanlı nda 20 er de Örnek Çe it verseler, 255400 sözcük ortaya çıkabilir. Yalnız tek heceli 200 kadar eylem böyle. Bir de çok heceli eylemlerimizi bu prose içinde üretip türetirsek, Türkçenin normal sözcük zenginli i bugünküyle ölçülmeyecek bir yüksekli e ula ır. Bütün problem, o üreme ve türemenin uygulanma yollarını iyi bilmek ve kullanmaktadır.

TÜRKÇE SÖZ EBEL

Her Türkçe sözcük, bin yılların geli imi ile, anlam ve fonetikçe birçok en uygun, en do ru, en güzel Eylem Kapıları açmı ve Ad, San türleri üretmi tir. O büyük hazineleri herkesin gözü önünde tutmak için SÖZ HAR TALARI yapılır. Buna, bütün tek heceli ve çok heceli eylemler için, Üreme Aygıtı ve Türeme Avadanlı ndan örnekler verelim:

I ÜREME AYGITI EYLEM ÇE TLER HAR TASI:

KÖK eylem	DERmek UÇmak YAPmak ÖRTmek DOYmak	"L" Kapısı :	der Lmek uçULmak yapILmak örtÜLmek doyULmak
"N" Kapısı :	der Nmek uçUNmak yapINmak örtÜNmek doyUNmak	"R" Kapısı :	derD Rmek uçURmak yapTIRmak örtÜRmek doyURmak
"T" Kapısı :	derD RTmek uçURmak yapTIRTmak örtÜRTmek doyURmak	" " Kapısı :	der mek uçU mak yapI mak örtÜ mek doyU mak
"S" Kapısı :	der MSEMek		

uçUMSAmak
yapIMSAmak
örtÜMSEmek
doyUMSAmak

ve ilh.

II TÜREME AVADANLI I AD, SAN ÖRNEK ÇE T HAR TASI

Mastar	DERmek	UÇmak	DOYmak
Ad San	?	UÇMAK	?
KÖK	?	UÇ	?
	DERE	?	?
	DER	(UÇU)	(DOYU)
	DERME	UÇMA	DOYMA
	DER N	UÇUM	DOYUM
	DER	UÇU	DOYU
	(DER K)	UÇUK	(Doyuk)(1)
	(DER NT)	(UÇUNTU)	(DOYUNTU)
	DER N	?	?
	(DEREK)	UÇAK (tuttu)	(DOYAK)
	(DERENEK)	(UÇAMAK)	(DOYAMAK)
	(DERG N)	(UÇKUN)	DOYGUN
	(DER NÇ)	(UÇUNÇ)	(DOYUNÇ)
	(DEREGEN)	(UÇAGAN)	(DOYAGAN)
	(DER LGEN)	(UÇUNGAN)	(DOYUNGAN)
	DERG (tuttu)	(UÇKU)	(DOYGU)
	(DEREG ?)	(UÇUKU?)	(DOYUÇU)
	(DER T?)	(UÇUT)	(DOYUT)
	(DER MS)	(UÇUMSU)	(DOYUMSU)

Böylece bütün eylemlerin ve örnek çe itlerin listeler halinde geni ekilde levhaları yapıldı nda, o haritalarda her eylemin istenilen ve aranılan anlam ve nüansa uygun kar ılı ı veya birçok kar ılıkları bulunur. Onların arasında da en uygunu terim olarak alınır.

Haritalarda soru i aretli sözler, fonetik bakımından az elveri li, parantez içindeki sözcükler daha çok elveri li diye, türler arasında bir yararlık ve önem basama ı dahi yapılabilir. Örne in, ERMEK'ten "ER" tutunmu bir sözcüktür. DERMEK'ten "DER" sözcü ü yoktur ve olamaz gibi gelir. DERMEK'ten "DER N" tutunmu bir sözcüktür, UÇMAK'tan, "UÇUN, DOYMAK'tan "DOYUN" yoktur ve güç dirilir sayılabilirler.

Buna kar ılık, parantez içine alınanlar daha kolay dirilitilir ve ya atılır görünmektedir: DERMEK'te (Derik, Derinti, Derenek, Dergin, Derinç, Deregen, Derilgen), UÇMAK'tan (Uçu, Uçuntu, Uçamak, Uça an, Uçku), DOYMAK'tan (Doyu, Doyuntu, Doyak, Doyagan, Doyunç, Doygun) sözcük türleri sanki kullarımlarını bekler gibidirler. Yeter ki, her türün Üree Aygıt'ı ve Türeme Avadanlı ı basamaklarındaki yeri, anlamı ve foneti i iyi belirlemlendirilebilsin ve iyi seçilebilsin.

Bir anlamdaki eylemin istenilen nüansı Sözcük Haritalarında yoksa, anlamlarına bakmaksızın o eylemin sırf fonetik benzerleri olan eylemler bulunur. Örne in, YATMAK eyleminin fonetik benzerleri KATMAK, SATMAK'tır. Gezmek eyleminin fonetik benzerleri EZMEK, SEZMEK, BEZMEK'tir. Bu benzer eylemlerin birinin haritasında ya ıyan bir örnek söz çe idi varsa, o çe ide uygun öteki eylemlerden yapılacak örnek türleri en çok tutunma ve ya ama elveri lili i gösterebilirler. Örne in, YATmak'tan "YATIK", BATmak'tan "BATIK", KATmak'tan "KATIK" sözcükleri Türkçede ya ıyorlar. SATmak'tan "SATIK", Atmak'tan "ATIK" yoktur. Ama bu iki sözcük ya amak için çırpınır gibidirler. Yne Yarmak'tan "YATAGAN" dipridiridir. "KATAGAN", "SATA AN", hele "ATA AN" ve "BATA AN"

sözcükleri diriltmeleri ve Türkçe anlam zenginli i yaratmaları için sıra bekler gibidir.

Bu Haritalar üzerinden belirtim ve seçim serbest olmalıdır. Fakat, hür amatörler dı nda azlık ve bu i e kendini vermi , Türkiye ölçüsünde bir DL KURMAY bulunması gerekir. Amatörlerden, Üniversite ve Kültür kurullarından, Devlet, Meclis ve Halk katlarından yapılmı dilek ve teklifler bu DL LABORATUARında elden geçirilir. Bulunan ve uygun görülen her kar ılık veya kar ılıklar serisi, bütün Türkiye basın, kültür, devlet, i , amatör ve kamu katlarına yayınlanır. Bu, birincisi çevreden merkeze, ikincisi merkezden çevreye i leyecek olan ele tirme (istifa) makinesi, en demokratik biçimde dil otoritesini kuraca ı gibi, keyfi uyduruculu u önleyecek, Dilimizin kendi yapısına uygun olarak, kendi elle tutulur prensip, yol ve kurallarına göre .geli imini sa layacaktır:

"Bu gerekli midir?" sorusunun cevabı, Dil Devrimcili i problemimizin incelenmesinden de bulunur.

"D L DEVR M " NE DEMEKT R?

unu soralım: Bugün dilimizi kendilerinden arıtmaya çalı tımız Farsça ve Arapça sözcükler niçin benimsenmi tir. Medreselerde veya dergilerde okundu u için mi? Oysa, a zamanki okur yazarlar nisbeti binde bir bile de ildi.

Halkımız, Acem ülkesi üzerinden slâm Medeniyetine girdi i için, "OD" varken "ATE " sözcü ünü Acemden, "TANRI" varken "ALLAH" sözcü ünü Araptan almı tır. Bugün aynı yabancı sözcükler akını; Batı Medeniyeti ile, Batı Dillerinden geliyor: Oto, kamyon, buldozer. atom, hidrojen, vapur, imendüfer, elektrik, motor, ampul, kablo, radyo, film, sinema, artist, kostüm, parfüm, hatta Holivut, gangster, spor-toto, NATO, Parlâmento, Senato, striptiz, pavyon.. kimse farkına varmadan içimize i liyorlar. Bu aman vermez akını hiçbir "Arı dil"ci aydın, hiçbir özle tirici okul durduramaz. Bin yıllık hocayı "Profesör", be yüzyıllık "pa a"yı "general" olmaktan kim alakoyabildi? Bir yanda Birle mi Milletler, Avrupa Ekonomi Birli i, Ortak Pazar kayna maları sürüp giderken, ister istemez insanlık için "B RLE K" sözcükler, gittikçe artan kavramlar "B RL " ve en sonunda az çok ortak bir dil yayılacaktır.

Öyleyse, bizleri kırıp geçiren "Dil Devrimcili i", "arı dil" özle tiricili i bir anlamsızlık mıdır? Hayır. Ama, 1 Türkçenin tarihsel geli mi, 2 Dünya dillerinin gelecekteki durumu bakımından dil titizli imizin anlamı gerçekten bilince çıkarılmı mıdır? te, yine hayır.

Türkçenin geçmi inde; uydurulmu Osmanlıca, halk dü manı aydınların Arapça ve Farsça sözcükleri, kayırmalarıyla do mu tur. Arapça, Acemce sözcükler, Mânevî Yüce (becerî, asil, ince, temiz, yüksek) anlamlara "tahsis" edilmi lerdir. Aynı sözcüklerin tam Türkçe kar ılıkları ise, maddî Alt (hayvanî, baya ı, kaba, pis, alçak) anlamlara kullanılmıdır. Birkaç örnek verelim:

Arapça "L SAN", Türkçe "DL" sözcü ünün tüm kar ılı ıdır. Öyleyken, bugünedek Lisan sözcü ü, kültür dili, insanlarca konu ulan manevî dil yerine kullanıldı. Dil dendi inde ise, a zımızdaki et parçası akla getirildi. "DL" sözcü ü bir suçlu gibi, yeni yeni rehabilitasyona (itibara) kavu turulabiliyor.

Arapça "AKIL", Türkçe "US" sözcü ünün tüm kar ılı ıdır. Ama bugün "USLU" ki i "akıllı" ki i de il; aklı çocuk olup, ba kasının aklı ve dile ine ya da kuralına boyun e en, yatkın ki i anlamına gelir. Akıllı ki i ise, tam uslunun tersi, dü üncesini ve dile ini ba kalarına dayatmayı bilen, sözü dinlenen, uyulacak kurallar koyan ki i sayılır. Batıya yöneli de, "akıllıca" yerine "RASYONEL" sözcü ü geçti.

Arapça "KADEME", Türkçe "AYAK" sözcü ünün tüm kar ılı ıdır. Öyleyken, Kadem sözcü ü "U UR" anlamına gelir. Ayak ise, kaba, hantal bir uzuv kalır. Batı etkisi altında kadem de, u ur da, yerlerini ANS, MASKOT gibi Frenkçe sözcüklere bırakıyorlar.

Arapça "RE'E" Türkçe "Ba " sözcü ünün tüm kar ılı ıdır. RE S sözcü ü, sosyal ba bu luk anlamını kazandı. Ba , vücudün bir parçası olarak kaldı. Ancak son yıllarda, dilcili imizin olumlu bir çabası olarak, "reis" yerine "BA KAN" sözcü ünü yerle tirmeye çalı yoruz. Batı etkisiyle giren " EF" in tuttu u yer ise, bir türlü

de i emiyor. Arapça "RAYHA", Türkçe "KOKU" sözcü ünün tüm kar ılı ıdır. Ama bugün bile bir eye, "kokuyor" dedik mi, pis koku anla ılır. Güzel çiçek kokuları Osmanlıcada "ITIR", "RAYHA" idi. Batı etkisi ile Frenkçe "PARFÜM" üstün geldi.

Arapça "C LD" sözcü ünün tüm kar ılı ı, Türkçede "DER "dir. Ama hâlâ insan derisine cilt demeden edemiyoruz. Deri dedik mi, en çok hayvan postu. ayakkabı, kösele ya da me ini aklımıza geliyor. Cilt, kitap, mânevî, âsil nesnenin derisidir. Bu konuda da, Batı etkisiyle VOLÜM, TOM sözcükleri aydınlar diline sızıyor.

Türkçenin geçmi i ile ilgili bu açıklama, Dil Devriminin, Türkçeyi kötülenmekten kurtarma anlamına gelmesi gerekti ini göstermektedir. Gelelim, Türkçenin gelece ine.

Türkçenin Gelece i; kısaca dokundu umuz geçmi inden bellidir. imdiyedek süregelen dil çabaları hep aydın ki ilerimizin dilimizi zenginle tirmek için uygun gördükleri sözcüklere yazılarında yer vermeleri ve yeni sözcüklerin okullara devlet gücüyle soku turulması biçiminde oldu. Bu çabaların verimi olamazdı ve olmadı. Çünkü;

1 Millet dili, aydın ki ilerinin dili de ildir. Hele okuryazarı kıt Azgeli mi ülkelerde, bu büsbütün böyledir.

2 Bir dilin geli mesi, ancak o dilin kendi kuralları ve aygıtları ile olur. En soyut bilim terimleri bile a kural ve aygıtlarla sindirilir.

"Güne Dil Teorisi" nin de bir "ma rurane ricat borusu" olu u ondandır. Dilcilik adına meydana getirilen "Arı Türkçe"nin, daha imdiden halkla, Osmanlıca kadar kopu mu oldu unu ve dilimizi i neledi ini kabul etmemek mümkün müdür ?

Dilimizin özle tirilmesinde, kural ve aygıtlar ba tan aranmamı , ortaya konmamı , sözcük üretilmesinde geli i güzelli e ve ba ıbo lu a meydan verilmi oldu undan, Dil Devrimcili i, Osmanlıcacılıktaki gibi, halktan kopmanın bir tatmin yolu sonucuna vardı. Bu sözlerimizle, akı a yön vermeme iyiniyet ve çaba sahiplerini tarizde bulunmak istemeyiz. Ne var ki, dil yapısının anahtarları bulunamadı ı, önemle ortaya konup dikkatle uygulanamadı ı için, Bilinçli Dil Devrimcili i, halktan kopma akıntısının güçlü anaforu içinde kayboldu. Bu durumda, Osmanlıca "Medrese Züppeli i" sayılırsa, imdiki "Özle tiricilik" de, bir "Uydurca Züppeli i" ile halk dü manlı ını maskeleyen tehliksi yaratmı , "Frenkçe Züppeli i" ile elele vermi tir. Osmanlıca gibi bu Uydurca ve Frenkçe züppeli i de, Türkçede ya "a a ılık kompleksi", ya da "a a ılık duygusu" yaratır.

Türkçe, ne her a ızdan anla ılmayan ayrı bir dil konu ulan BAB L KULES , ne de bütün dillere kapalı bir ÖLÜ GETTO olmalıdır. Yeni sözcük yollarını gösterdik, Türkçenin yabancı sözcükleri kendi içinde S N D R M de, söz yaratma cihazları kadar basit ve sa lamdır.

Türkçenin Yabancı Sözcükleri S N D R M ne Örnekler

Yabancı Söz Tüm Türkçe le mi ise : Türkçe seslendirilmi tir. TÜRKÇE SESLEND RME, her heceyi bir sesli harfe ba lar ve her sözcükte bir tek tip sesli bırakır (ya kalın sesliler : A, I, O, U, ya da ince sesliler: E, , Ö, Ü,). Örnek :

Fransızca Frank, Türkçede Firenk olur, Fransızca Anglez, Alman, motör, Jaket, Türkçede ngiliz, Alaman, Motor, Ceket olur. Farsçada MEHTÂB ve PENCÜ ENB H Türkçede MAYTAP ve PER ENBE olur. Arapça, MUHAMMED, Â E, SÜKKER, Türkçede Mehmet, Ay e, eker olur.

Bunlar artık tüm Türkçe olmu sözcüklerdir. FLM, Fransızcadır, FLM Türkçedir. AKL Arapça, AKIL Türkçedir. Böylece Türkçenin harika fonetik de irmeninde Ö ütölmü sözcük, Türkçenin öz malıdır. Türkçe foneti e uygun yabancı sözcüklerin en kolay benimsenmesi bundandır. RADYO, ATOM gibi.

Yabancı Söz Tüm Türkçe le memi se : O zaman, dilimize o sözü, "Sen yabancısın!" derce damgalar. Fransızca OKOLÂ oldu u güb OKOLA alarak kalabilirdi, Ç KOLATA olmu tur. Arapça VAKT, VAKIT biçimine girebilirdi, VAKT olmu tur. "I" yerine sözün yabancılı ını yüzyüne vuran " " harfile seslendirilmi tir.

Kurala uymayan konu maya "Ermeni Türkçesi" diyoruz. Türkçe yabancı sözcüklere kolay kolay teb'alık hakkı vermiyor. Buna da saygı göstermemiz gerek.

T Ü R K Ç E N N T A R H S E L G E L M

Türk atalarımız, bize Türkçeyi bıraktıkları için atalarımızdır. Türkçe de her dil gibi, atalarımızdanberi ba lıca iki etki altında geli ti :

- 1 Halk etkisi,
- 2 Medeniyet etkisi.

Her modern dil, içinden çıktı ı halkın ve içine girdi i medeniyetin yarattı ıdır. Bir medeniyetin "Dile Gelmesi" için, "Halka nmesi" arttır. Onun için, Medeniyet Etkisi bile, son duru mada halka uymakla, Dilde Demokrasi ile ba arı kazanır.

Atalarımız Horasan Epleri, Acem kapılarından Arap slâm Medeniyetine girdikleri için, Anadolu Selçukluları Bilim Dilinde Arapçaya, Edebiyat Dilinde Farsçaya kapıldılar. Bu dı arıdan (halkın dı ından) ve yukarıdan (yabancı medeniyetle temas eden halkın üst tabakalarından) gelme etki ister istemez i reti kaldı. Türk akınları Anadolu da yerle ir yerle mez, Türk dili de a a ıdan ve kendili inden Anadolu yı ınlarına maledildi.

Selçuklular yıkılırken, Türk Kültüründe Kır ehir Üçüzleri öne geçtiler :

- 1 Hacı Bekta ; köy çalı kanlarının te kilâtı,
- 2 Ahi Evren; kent çalı kanlarının te kilâtı,
- 3 Â ık Be e; aydın ölkücüler adına el ele verdiler.

Bu üç ölkücünün ta ıdıkları bayrak B R L K idi. Onların ba tuttıkları akım, Türkçeyi halk birli inin RUHU yaptı. Bu ruhla Selçuk yıkıntılarının üstünde yepyeni bir yapı kuran Osmanlılık, ister istemez Türkçeyi resmî dil yaptı. Birli i derleyen Osmanlıları, yıktıkları slâm ve Hristiyan derebe iliklerinin medeniyetine kul olmayacak kertede güçlü idiler. Ba ka dil bilmeyi lerinden utanmayacak ve ba ka dil kullanmak zorunda kalmayacak ölçüde, çevrelerinde, Türkçe konu an halkta, dayanak buldular.

Bu Tarihsel ve Sosyal Durumda, Türkçenin tutunmaması olamazdı. Sultan Velet'lerin "ptidaname" ve "ntihaname"leri, Çanakkalelilerin "Ahmediyye" ve "Muhammediyye"leri yazı diline ta an büyük Türkçe denemeleri oldu. Ahmet Kır ehrî'ler, Türkçenin de Arapça ve Farsça denli güce ula abilece ini ispatlamak üzere binlerce mısralık eserler yarattılar. Onların havası, "Mevlût" Destanını halkın içinde bugünedek ya ayan anıt emek yaptı. "Â ık Be e Tarihi" gibi en güzel, uydurmasız, tertemiz Türkçe, yaratı lara yolaçtı. İk Osmanlılık, anadan do ma ilkel halkçı, Türkü de, Türkçeyi de üstün getirdi.

Sonra, Osmanlı'nın ilkel göçebe demokrasisi de derebe ile tikçe, Türkçe de soysuzla tı. Üst sınıflar, Türkiye halkından koptukları ölçüde, Türkçeyi a a ı ve kötü dil yerine koydular. Türkleri, "Etrâk'i bî id râk" (anlayı sız Türkler) diye horlamaya dek cüret bulan arapça; Medrese, acemce; Divan sözcüleri, kendileri nasıl halka yad dü erek yükseldilerse, tıpkı öyle, Türkçeye yad dü en ve yukarıdan bakan bir uyduruk dil icat ettiler. İmdiki sözde "Öz Türkçeci dil"i andıran kast dili Osmanlıca, öyle bir ayırım yaptı :

1 Arapça Farsçadan gelme sözcükler Mânevî (insancıl, asil, ince, genel, yüksek, soyut) anlamlara ayrıldı, 2 O sözlerin Türkçe kar ılıkları Maddî (hayvancıl, baya ı, kaba, pis, alçak, somut) anlamlara do ru itildiler. Birkaç örnek verelim:

Yabancı Sözcük :

- 1 ZD VAÇ (nşanın evlenmesi)
- 2 ZEVK (mânevî lezzet)
- 3 ELEM (ruh acısı)
- 4 HALÂVET (yüz tatlılı ı)
- 5 FAK R (tabii zü ürtlük)

Türkçe Kar ılı ı :

- 1 E LE ME (hayvanın evlenmesi)
- 2 TAD (Madde lezzet)
- 3 ACI (beden elemi)
- 4 TATLI (yeme, içmede)
- 5 ZÜ ÜRTLÜK (küçülütücü fakirlik)

6 EVLÂT gözüyle bakmak
(bakılanı benimsemek)

6 ÇOCUK gözüyle bakmak
(bakılanı küçümsemek)

Bu ayrımlar, "nüans farkları" ihtiyacı olarak açıklanıp geçi tirilebilir mi ?

Önce, ebet Türklerin içine girdikleri yabancı medeniyetleri benimsemeleri, medeniyeti göçebelikten yüksek ve de erli bulmaları, ayrımların sırf Teknik gerçekleri arasına girer. Orjinal Medeniyet kuranlardan Araplar Arapçayı (Romalılar Lâtinceyi, Yunanlılar Grekçeyi) bütün eski medeniyet dillerinden üstün tuttular. Ortaça Avrupa Barbarları, Kapitalizm denilen Orijinal Medeniyet do uncaya de in, kadim Medeniyetin dilini (Lâtinceyi) üstün kültür dili saymakta Türklerden a a ı kalmadılar. Ancak orijinal Batı Medeniyeti do unca, Avrupanın her bölgesinde halkın dili, M LLET D L olarak üstün çıktı.

Ancak neden hep yabancı sözler ince ve insancıl anlamlıdır da, bunların Türkçe kar ılıkları hep kâba ve hayvancıl duruma sokulmu lardır ? Dilimizde fark yaratma, Toplumumuzda Halkı ve dolayısıyla Halk Dilini hor görmekten ileri geldi. Yoksa Halk Edebiyatımız, medrese ve divan edebiyatından nüansça daha az zengin olacak de ildi. Yunus'ların, Karacao lan'ların Türkçeleri, yazı dilimizin bugün dahi ula amadı ı incelikte nüanslarla doludur.

Yazı ve Konu ma dilleri arasındaki uçurum, yalnız medeniyetin etkisi ile açılışaydı, ilk Osmanlı göçebe Türkleri, arapça ile acecenin daha çok etkisinde kalırlardı. Oysa bunun tersini görüyoruz : Aynı Tarih olayları yazılırken, Osmanlı ile Dirlik Düzenini soysuzla tırmadıkça Türkçe, "Â ik Be e Tarihi"nin dili kadar tertemizdir. Sonra Osmanlı Derebe ile tikçe, Hoca Sadettin'in Tarihi anla ılmaz acem düzmesi süslü lâkırdılarla dolacaktır.

Me rutiyetten beri sürüp gelen dil sava ımız, hep Türkçe sözcüklerimizi o (maddesel, hayvansal, baya ı kaba) durumlarından kurtarıp, daha (mânevî, insancıl soylu, ince) kullanılı lara alı tırmak u runda güdülmü tür. Buna TÜRK D L KURTULU SAVA I adını vermek yanlı olmaz. "Tatlı, Acı, Ba , Dil" gibi sözcüklerimiz, gittikçe Mecazî Mânevî anlamlara ısındırıldılar. Resmî edebiyatımıza girebildiler. Nüans kaybımız oldu mu? Bunun ötesinde meydana gelen nüans kar ılıklı ı, yukardanberi anlata geldi imiz yollardan, sözde "Arı dil", "Öz Türkçe" diye öne sürülen, gerek solcu, gerek sa cı D L IRKÇILI I zorlamalarından do mu tur.

U radı ı bütün i kencelere ra men, yine de Türkçe halka ısınıldı ı ölçüde sadele ip güzelle iyor. Halka içten yad kalanlara gelince; onlar "Sosyalist" bile geçinseler, ancak halka yabancı uydurcaya dü üyorlar.

TÜRKÇEC LER N K HASTALI I

Türkçede gerek Harf, gerekse Dil "DEVRE M" denemelerini teorik ve pratik yetkiyle 80 yıl önce yapan bilgin emsettin Sami, ancak Fransızca olarak unları yazabilmi ti:

"Millî izzet'i nefsimizi incitmeksizin denilebilir ki, Osmanlıların dili formasyon (biçimlenme) durumunda olan bir dildir. Bu dil, bir yüzyıl önceki dil de ildir ve üphesiz, gelecek yüzyıl içinde de, bugün oldu u gibi kalmayacaktır... Edebiyat dili olarak çok daha sadele mekte ve kolayla makta bil'rm dili olarak çok daha tamamlanmaktadır. Modern edebiyatın temel olan stanbul ve büyük ehirlere ivesi, Türk lehçelerinin üphe yok en güzeli ve en soylusudur. (Önsöz, Dictionair Turque Francais).

Bu geli im, Türkçenin, a ilet dili, saray dili, ümmet dili olmaktan çıkarak, Millet dili olmaya ba ladı ını gösteriyordu. Türkiye, Batı Medeniyetinin etkileri altında derebe ile mekten kurtulup milletle iyordu. Milletle mek; derebe i azınlı ından daha geni halk yı ınlarının modern düzene do ru dile gelmesi idi. Türkiyenin, Kapitalizme Yabancı Sermaye etkisi altında giri i; dilimizde henüz bir türlü geçi tiremedi imiz ik zıt yapmacık yarattı :

1 A a ılık kompleksinden do an dil UYDURUCULU U,

2 A a ılık duygusunda do an dil KAYDIRICILI I.

Bunları kısaca gözden geçirelim :

1 DL UYDURUCULU UMUZ : Yaratıcı olmayı imızdan ileri geliyor. Hayatta, bilimde, iddialarımız çapında orijinal bir yaratı meydana getiremeyince, fikir yoksullu umuzu lâkırdı gevi i ile unutturmak, unutmak istiyoruz. Katılı çabasında bulundu umuz Batı Kültürlerine benzemek için Aydınlarımız, ne bir icat, ne de bir ke if yapamayınca, sözcükler uydurma yolunda bo vakitlerini dolduracak i ve zihinlerini, ruhlarını teselli edecek oyalanma arıyorlar. Türkün yarattı ı her nesne ve anlam, Öz Türkçe kar ılı ı ile beraber da ar. Eski Yeniçeri, Top, yeni "Gecekondu", "Dalmu " gibi. Bir nesne ve fikir yaratamayınca, lâf icat etmeye, "Öz Türkçe" sözcükler ke fetmeye kalkı ıyoruz. Bunu gösterecek birkaç örnek saymak oldukça kolaydır :

"FKR", iyi kötü en ücra köyedek girmi , Türkçele mi , Arap ona "FKR" der, biz Fikir yapmı ız. imdi onu silip "Dü ün"sözcü ünü yazıyoruz. "HAYAT" artık her eyi ile Türk. Onu at, "Ya am" diye kakafonik lâf et. "HÜR", hem kısa, hem en yaygın Türkçedir. Onu kazı, ne oldu u belirsiz. "Özgür"ü öne sür. Vaktiyle USÜL denirdi. Hâlk "Usulle yap" diye almı , yorumlamı . Modern bilimde Metod deniyor. Türkçesi "Yol" olabilir. Hayır, ille de "Yöntem" kabul edilecek. "TAB " sözcü ünü be ya ındaki çocu umuz rahatça kullanıyor. Yok, "Do al" ile de i trece ız. FAYDA, Türkçele mi . Bir nüansı, Türkçe "Yararlılık" da var. Onu da bırakıp "Çıkar" sözcü ünü diretiyoruz. Oysa "Yarar", olumlu iyi faydalı, "Çıkar" ise, olumsuz kötü faydalı eye demi Türkler. Demek ki burada yaptı ımız, açıkça dilin anlam zenginli ini baltalamak oluyor. "ZARURET", haminninelerimizin bile kullandı ı "Zarurî"den yumu amı , sokulmu dilimize. Bütün yazarlarımız, gözlerini kapayıp vazifelerini yaparca, nereden aldıkları bilinmeyen bir emir aldı ı gibi, "ZORUNLULUK" lâfına sarılmı bulunuyor. Oysa "ZOR", Türkçele mi acemce bir sözcüktür. ecere meraklısı dil ırkçılı ina hiç gelmese gerek. Hayır, sonuna bir "UN" ekleyip, bir de "LULUK" katıp, dilimize uyan ahengini bozaca ız. Toptan cahilli imizi ve zevksizli imizi yüzümüze vurmak isteyen bir kötü muzip çıkıp uydursa, bu zurnalı "Zorunluluk"tan daha ucûbe sözcü ü bulamazdı.

Bütün bu çabalarla ve uydurca sözlerle, "Dü ün", "Ya am", "Yöntem", "Do al", "Sorun" derken, hep "Fikirsizlik", "Metotsuzluk" "Meselesizlik" yüzünden "Hayattan" koptu umuzu ve "Tabii"likten çıktı ımızı ortaya koymuyor muyuz? Dilimizin eksiklikleri, dilimizden de il, Yaratma eksiki imizden geliyor. Yaratıcılıkta, ke ifte, icatta gerili imizi, söz uydurma ile yenemeyiz. Medeniyete "Uygarlık" demekle, dilimizi, dolayısıyla kafamızı bir az daha karı tırmaktan ba ka bir ay yapmı olmuyoruz. Dilde ve dü üncede karga alıktan kurtulabilmek için te (Üretimde Kültürde) yaratıcı olmaya çalı mak birinci arttır..A a ılık kompleksimiz, ancak ke ifçi ve icatçı eme imizle giderilebilir. Dilde yaratıcılık ise, yukarda geni çe. açıkladı ımız gibi, dil prensip ve kurallarına uymakla mümkündür, geli i güzel uydurmakla de il.

2 DL KAYDIRICILI IMIZ : Yabancı diller kar ısında a a ılık duygusuna kapılmamızdan ileri geliyor. Ba ka dillerdeki söz, nüans zenginli ini, o dili konu anların yaratıcı emek ve çabalarından de il de, dilin kendisinden gelmi sayıyoruz. O zaman, yabancı dillerden, ne denli çok sözcük ve kuralı Türkçeye kaydırabilirsek, o denli mühim i yapmı oldu umuza inanıyoruz. Vaktiyle Arap Acem sözcüklerini kurallarıyla almı tık. Yeni kurtulduk. Kapitalizme Yabancı Sermaye etkisi ile girildi i için, Batı sözcüklerini ve dil kurallarını Türkçeye kaydırmakta, ölçü bilmiyoruz. "Medrese"ye kar ı, modern "Mektep" tutmu tu. Frenkçede mektebe "EKOL" deniyor ya.. "Okunmak"tan "OKU"nun sonuna bir "L" katarak okul yaptık. Oysa yukarıda gördü ümüz gibi, "L" Türkçede pasif eylem kapısıdır. Onu. Fransızca soneki "EL, AL" kuralı biçimine soktuk. Bu sonekin Türkçedeki kar ılı ı ise, "SEL, SAL"dır, "uySAL", "toplumSAL" daki gibi. Tabiat sözcü ünü de, "DO A" yapınca, "Tabii" yerine "DO ASAL" demek gerekirdi, Frenkçeyi andırsın diye "DO AL" kullanılıyor.

Ama kullanan kim? Bir avuç aydın. Ya halk? Halk ne yaparsa yapsın. Demek ki

dil kaydırıcılı ımız da, uyduruculu umuz gibi, halkı hiçe saymaktan ileri geliyor.

Dilde uydurma ve kaydırmayı önlemek için birinci art Yaratıcı Çalı ma, ikinci art ise, Halka Saygı beslemek, sözde ve biçimde kalmayan Gerçek Demokrasiyi içe sindirmektir. Ancak bilincimizde ve altbilincimizde kıyasıya demokratla abildi ımız, halka katı ıksız inandı ımız ölçüde, dilimize ve ruhumuza sinmi alan a a ılık duygusunu temizleyebiliriz.

in bu can alacak yanını belki de herkes biliyor, ama nedense bu, uygulamada hep unutuluyor. O yüzden Türkçemizin geli mesi, demokrasi sava ımızın dı nda, büyük hak yı nlarımızın ötesinde, bir avuç aydınlar çeki mesi kılı nda soysuzla tırılıyor. Her eyimizde oldu u gibi, dilde de, skolâsti e, spekülâsyona dü ülüyor. Soyut, kuru söz oyunları ile meselenin özüne (Dilin insanlarca kanu ulup anla mak için oldu una) yan çiziliyor. Türk milletine Türkçe ö retmek de, Medresede yabancı dil ö retmeye çevriliyor.

B R KAÇ DENEME

Bilim Dili, Medeniyet TER Mleri ile zenginle ir. Ancak en soyut terimler için de, yine önce Türkçemizin kendi varlı ı gözönünde tutulmalıdır: "Öz Türkçeci"lerimiz ise, Türkçede yok olan terimleri varetmekten çok, var olan, ya da, ola an terimleri yok etmeye u ra maktadırlar. Birkaç örnek verelim :

Batı dillerinde "Kantite" (Osmanlıcası, "Kemmiyet") ve "Kalite" (Osmanlıcası, "Keyfiyet") sözcükleri var. Kalite sözcü ü artık bezirgânların a zından sokak reklâmlarına dek dü tü. Onu bilmeyen ehirli Türk kalmadı. Buna göre, Radyo, ya da Atom sözcükleri gibi, o da, oldu u gibi kullanılabilirdi. Türkçesini kullanmak istiyorsak, bilim, hele felsefe dilinde, o birbirinden çıkmakla birlikte birbirine zıt anlamlı Kalite Kantite sözcüklerinin mantık dengesini dosdo ru veren iki eski sözcük pekâlâ diriltilebilir. Kantite'nin öztürkçe kar ılı ı NECEL K, Kalite'ninki ise N CEL K'tir imdi, bu güzel denge yerine, Kalite kar ılı ı olarak "nitelik" diye bir terim kullanılmaya ba ladı. "Nite" "Nitekim" den mi gelir? Bilinmez. Oysa "Nice" anlamıyla birlikte eskidenberi yaygındır. "Nicedir ol hikâyet" deyimi anlatılanın kalitesini belirtir. Bugün de halk, "Halimiz nice ola cak?" der. imdi, "Nice" gibi anlamı açık, yerinde, yaygın ve ya ayan Türkçe sözcük, oportada dururken, onu bırak, kimsenin duymadı ı, kullanmadı ı bir "Nite" sözcü ünü ileriye sür. Bu uyduruculuktur. Ayrıca bilimsel terim ahengini de örseler.

"Nice" sözcü ü, açıkça "Kalite" anlamında iken, "Kantite" mikdar anlamında kullanılıyor. Oysa sayı gösteren sözcü ümüz, "Nice" de il, "NEÇE"dir. Halk; "Neçe yıllar geçti." derken kaç yıl geçti ini, "Niceyıllar geçti" derken de hangi kalitede, nasıl yıllar geçti ini anlatır. "Nitelik" sözcü ünü keyiflerince uyduranlar, böylece, hem yanlış bir terim kaydırmı lar, hem de temiz anla ılır Türkçe sözleri, bilerek ya da bilmeyerek öldürmeye, hañçerlemeye giri mi lerdir.

Bu örnekte gördü ümüz mantık dengelili ini, dil ahengi ile ba da tıran ba ka birçok öztürkçe deyimler de hergün katledilmekte, ya da diriltilmeyip gömülmektedir. Bir örnek daha verelim :

Batı dillerinde "Obje", "Süje" deyimleri bilimsel terimdirler. Tıpkı, Radyo ya da Atom sözcükleri gibi aynen kullanılabilirler. Ancak, onların Türkçe dengeli kar ılıkları yok de ildir. "Obje"nin tüm kar ılı ı "NESNE"dir. "Süje" ya da "Sübjekt"nin tüm kar ılı ı da "K MESNE"dir. Obj e Süje gibi kullanımı ohenkli Nesne Kimesne sözcükleri Türkçede doha iyi anla ılır. Batılı OBJEKT F sözcü ü Türkçede kolaylıkla "NESNEC L" olabilir. Batılı SÜBJEKT F sözcü ü de "K MESNEC L", ya da "K MSEC L" olabilir. "Evcil", " nsancıl" gibi tatlı tatlı Türkçe deyimler veren "C L CIL" soneki dururken, Fransızca "e!" sonekini kullanarak yapılan "NESNEL" uydurması, yersiz ve dilimizin yapısına aykırıdır.

Batı dillerinde Lâtineden oldu u gibi kalmı , bırakılmı terimlerin de Türkçede uygun kar ılıklarını bulmak güç de ildir. Felsefe ve bilim dilinden birkaç örnek verelim:

Lâtince

Osmanlıca

Türkçe

a priori	(mukaddem)?	Öncüleyin
a posteriori	(muahhar)?	Sonculayın
in vitro	(tecrübe kadehinde)?	camda
in viva	(vücut içinde)?	Canda

Bütün bu ve benzeri durumlar, Türkçeyi Ba ıbo luktan ve Ba ıbozukluktan, sıradan ya da dâhi diye bilinen ki iler elinde i kenceye u ramadan kurtarmanın önemini ve ivedili ini gösterir. Türk Dil Kurumu'nun bu i i kavrayıp gere ini yerine getirdi i söylenemez. Hiç de ilse, daha hür ve toleranslı gerçek, bilimsel tartı malara gölge edilmemelidir.

Türkçemizin yeni anlamlara kar ılıklı bulma i inde bulunmaz elveri li aygıt ve avadanlıklarına örnekler verdik: Dilimizin, yabancı sözleri Ö ÜTÜM ve yerli sözcükleri ÜRETİM olanakları, bilimsel çabayla hiç i letilmedikleri hâlde, büyüleyicidir denilebilir. Örne in her dilin kendisinde bulunmayan harflerini bulunanlara çevirir. Her sözcü ü, kısa heceyle ve mutlaka ya ince (e i ö ü), ya da kalın (a ı o u) seslilerle kurmak, Türkçeye vergi bir âhenk saltanatıdır. Dikkatle bakınca görülür. "MÂYE" farsçadır, "MAYA" de irmenimizden geçmi , Ö ütümü Türkçedir. "Atom" hiç yadırganmadan Türkçe olmu tur. "Bomb" sesli harfsiz bir "b" ile bitti i için Türkçe de ildir. Ama "BOMBA" kılı nda ö ütölüp, Türkçe tirilmi tir. Böylesine basit ve sa lam bir de irmenle, Türkçe bütün dünya dilleri sözcüklerini ihtiyaç duydu unda kendine mâledebilir. Bu yoldan, nsanlı ın genel gidi i içinde, Uluslararası Dil Birli ine sarsıntısız ula ılır. Bo a harcanan de erli emeklerimizle de, dü ünçe enerjimizi ve yaratma gücümüzü arttırmı oluruz.

SON
